

Arbeids- og sosialdepartementet

Postboks 8019 Dep.
0030 Oslo

Vår saksbehandler
Henrik Dahle

Kopi til

Vår dato
13.12.2021

Vår referanse

Deres referanse

Høring om endringer i arbeidsmiljøloven - kollektiv søksmålsrett for fagforeninger om ulovlig innleie

Det vises til høringsbrev fra Arbeids- og sosialdepartementet datert 2. november 2021. Unio er Norges største hovedorganisasjon for arbeidstakere med høyere utdanning. Vi har om lag 380 000 medlemmer fordelt på 14 medlemsforbund i offentlig og privat sektor. Unio takker for muligheten til å få komme med innspill.

I 2015 gikk en samlet fagbevegelse til generalstreik mot endringene i arbeidsmiljøloven, som regjeringen Solberg foreslo. Til tross for de massive protestene endret ikke regjeringen syn, og vedtok de foreslåtte endringene i arbeidsmiljøloven. Det handlet blant annet om å fjerne bestemmelsen om at fagforeninger med medlemmer i virksomhet som har leid inn arbeidstakere fra bemanningsforetak kan reise søksmål i eget navn om lovligheten av slik innleie. Den nye regjeringen har i Hurdalsplattformen vært tydelig på at de vil gjeninnføre den kollektive søksmålsretten. Innleie av arbeidskraft er utbredt i noen av Unio sine områder innen sjøfart, helse og barnehage.

Unio støtter regjeringens forslag om å gjeninnføre kollektiv søksmålsrett for fagforeninger. Etter vår vurdering er kollektiv søksmålsrett et av flere virkemidler i arbeidet for å sikre etterlevelse av innleiereglene og styrke hovedregelen om fast ansettelse og et seriøst arbeidsliv i Norge. Praksis viser at få saker om brudd på innleiereglene kommer til domstolene, og ved en kollektiv søksmålsrett kan den enkelte arbeidstaker unngå å ta den belastningen det er ved å gå til søksmål mot sin arbeidsgiver.

Vi merker oss at lovforslaget gjelder «Fagforening som har medlemmer i en virksomhet som har leid inn arbeidstaker fra Bemanningsforetak». Vi er usikre på om man her mener å begrense retten til søksmål kun i situasjoner der fagforeninger har medlemmer i den virksomheten som leier inn. Gode grunner kan tale for at fagforening som har medlemmer i et bemanningsforetak som leier ut arbeidstakere – også bør kunne reise søksmål i eget navn om lovligheten av slik innleie. Vi ber regjeringen vurdere om det bør foreslås at det tydeliggjøres hvem som har søksmålsrett og vurderes om dette også bør omfatte fagforeninger med medlemmer i den virksomhet som leier ut. Interessen er legitim uavhengig av om man organiserer arbeidstakere i den virksomheten som leier inn eller i bedriften som leier ut. Som departementet påpeker, er de innleide arbeidstakerne sjeldnere organisert.

I departementets forslag til ny bestemmelse i § 17-1 (5) står det at «Fagforening som har medlemmer i en virksomhet som har leid inn arbeidstaker fra bemanningsforetak, jf. § 14-12, kan reise søksmål i eget navn om lovligheten av slik innleie. I tilknytning til slik sak vil begge parter ha rett til å kreve forhandlinger i tråd med reglene i § 17-3».

For å sikre at departementets målsetting nås, foreslår vi å supplere lovteksten slik at det står «Fagforening som har medlemmer i en virksomhet som har leid inn arbeidstaker fra bemanningsforetak, eller blant ansatte i bemanningsforetak som er leid inn i virksomheten, jf. § 14-12, kan reise søksmål i eget navn om lovligheten av slik innleie. I tilknytning til slik sak vil begge parter ha rett til å kreve forhandlinger i tråd med reglene i § 17-3».

Enkelte aktører har fremmet motargumenter mot en gjeninnføring av kollektiv søksmålsrett. Etter vårt syn fungerte reglene om kollektiv søksmålsrett i for kort tid til å konkludere med at andre virkemidler er bedre egnet til å løse utfordringene på dette området. Etter vår vurdering bør effekten av reglene vurderes når de har fått virke over en lengre periode enn sist.

Lovforslaget om kollektiv søksmålsrett ved innleie er inntatt i arbeidsmiljøloven §17- 1 og 17-4. Disse bestemmelsene i arbeidsmiljøloven gjelder ikke for statsansatte, jf. forskrift om unntak fra arbeidsmiljøloven for visse typer arbeid og arbeidstakergrupper § 1. Etter Unio sin oppfatning bør reglene om kollektiv søksmålsrett også gjøres gjeldende for statlig sektor.

I Hurdalsplattformen uttales det at Regjeringen vil «Gjeninnføre kollektiv søksmålsrett for å forhindre ulovlig innleie og arbeidslivskriminalitet, og vurdere kollektiv søksmålsrett på flere områder». Unio mener regjeringen også bør vurdere å innføre kollektiv søksmålsrett for fagforeninger om ulovlig midlertidig ansettelse.

Det er nær sammenheng mellom reglene om innleie og reglene om midlertidig ansettelse fordi bestemmelsene bygger på de samme rettsgrunnlagene jf. arbeidsmiljølovens § 14-12 (1) som viser til § 14-9 (2) A-E. De samme hensyn som tilsier kollektiv søksmålsrett ved innleie, kan i det vesentlige anføres for kollektiv søksmålsrett ved midlertidig ansettelse, hvor målet i begge tilfeller er å oppnå flere faste ansettelse. Innføring av kollektiv søksmålsrett ved innleie uten en tilsvarende rett ved midlertidige ansettelse, kan føre til større bruk av midlertidige ansettelse. Som ved innleie kan midlertidig ansettelse ha flere uheldige konsekvenser for arbeidsforholdet, som kortsiktige kontrakter og usikkerhet om fremtidige muligheter for arbeid. Dette er ikke bare negativt for den enkelte arbeidstaker, men også for arbeidsmiljøet, hvor det fort kan bli et A- og et B-lag. Det kan også ha samfunnsmessige konsekvenser, for eksempel i forhold til at innleide og midlertidige ikke tørr å ytre seg om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen.

Flere av forbundene i Unio peker på at mange medlemmer ikke tar opp saker om ulovlig midlertidig ansettelse med arbeidsgiver i frykt for konflikt og for tap av forlengelser, referanser og eventuell senere fast ansettelse. Erfaringsmessig ønsker de færreste å ta saken til retten av de samme årsaker. Det er også slik at hjemlene for å ansette midlertidig kan fremstå som uklare, og uten tilstrekkelig sikkerhet for å vinne frem, med den konsekvens at arbeidstaker ikke våger å ta saken inn for domstolen. En ulovlig midlertidig ansatt arbeidstaker vil kunne slippe belastningen med å gå til sak selv, dersom ordningen med kollektiv søksmålsrett også blir innført på dette området.

I tillegg kommer det forhold at fagforeningene generelt vil ha en bedre oversikt over bruken av midlertidige ansettelse i en virksomhet, blant annet fordi omfanget av midlertidige ansettelse og konsekvensene av dette for arbeidsmiljøet, skal drøftes med de tillitsvalgte minst en gang pr. år, jf. arbeidsmiljølovens § 14-9 (f) siste setning og statsansatteloven § 9 (2).

Bruken av midlertidige ansettelse er en utfordring i offentlig sektor, særlig ved universitetene og høyskolene. Innføring av en kollektiv søksmålsrett for fagforeninger om ulovlig midlertidig ansettelse vil være et virkemiddel for å sikre bedre etterlevelse av reglene, og sammen med kollektiv søksmålsrett ved ulovlig innleie, vil dette styrke retten til fast ansettelse og bidra til et seriøst arbeidsliv. Som vi tidligere har pekt på forutsetter dette at en kollektiv søksmålsrett også gjøres gjeldende for statlig sektor.

Vennlig hilsen
Unio

Jon Olav Bjergene
sekretariatssjef

Henrik Dahle
fagsjef arbeidsliv og advokat